

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

9. september 2021 *

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Direktiiv 2003/88/EÜ – Tööaja korraldus – Mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“ – Vaheaeg, mille kestel peab töötaja olema valmis kahe minuti jooksul väljakutsele minema – Liidu õiguse esimus

Kohtuasjas C-107/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Obvodní soud pro Prahu 9 (Praha 9. piirkonna kohus, Tšehhi Vabariik) 3. jaanuari 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. veebruaril 2019, menetluses

XR

versus

Dopravní podnik hl. m. Prahy, akciová společnost,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: E. Juhász koja presidendi ülesannetes, kohtunikud C. Lycourgos (ettekandja) ja I. Jarukaitis,

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Dopravní podnik hl. m. Prahy, akciová společnost, esindaja: L. Novotná,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vlácil ja J. Pavliš,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja K. Walkerová,

olles 13. veebruari 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT 2003, L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381) artikli 2 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on XR ja Dopravní podnik hl. m. Prahy, akciová společnost (edaspidi „DPP“) ja mis käsitleb viimase keeldumist maksta XR-le töötasu 95 335 Tšehhi krooni (CZK) (umbes 3600 eurot) koos viivisega vaheaegade eest, mida ta 2005. aasta novembrist kuni 2008. aasta detsembrini oma kutsetegevuse käigus kasutas.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2003/88 põhjendustes 4 ja 5 on märgitud:
 - „(4) Töötajate tööohutuse, -hügieeni ja -tervishoiu parandamine on eesmärk, mida ei tohiks allutada üksnes majanduslikele kaalutlustele.
 - (5) Kõigil töötajatel peab olema piisav puhkeaeg. Puhkuse mõistet tuleb väljendada ajaühikutes, st päevades, tundides ja/või nende osades. [Euroopa Liidu] töötajale tuleb tagada minimaalne igapäevane ja iganädalane puhkeaeg ning piisavad vaheajad. [...]“.
- 4 Selle direktiivi artiklis 1 on sätestatud:
 - „1. Käesolev direktiiv sätestab tööaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded.
 - 2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse:
 - a) minimaalse igapäevase ja iganädalase puhkeaja ning põhipuhkuse, vaheaegade ja maksimaalse nädalase tööaja suhtes; ning
 - b) öötöö, vahetustega töö ja töökorralduse teatavate aspektide suhtes.

[...]“.
- 5 Selle direktiivi artikkel 2 „Mõisted“ näeb ette:
 - „Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - 1. *tööaeg* – iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja/või tavadega;
 - 2. *puhkeaeg* – iga ajavahemik, mis ei ole tööaeg;

[...]

5. *vahetustega töö* – iga vahetustega töökorralduse meetod, mille puhul töötajad vahetuvad ühel ja samal töökohal üksteise järel vastavalt teatavale mudelile, kaasa arvatud rotatsioon, ning mis võib olla pidev või pausidega, nii et töötajatel on vajadus töötada antud päevade või nädalate jooksul eri aegadel;

[...]“.

6 Direktiivi 2003/88 artikli 4 „Vaheajad“ kohaselt:

„Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid tagamaks, et igal töötajal, kelle tööpäeva pikkus ületab kuus tundi, on õigus puhkepausile, mille üksikasjad, kaasa arvatud kestus ja puhkepausi lubamise tingimused, kehtestatakse kas tööturu osapoolte vaheliste kollektiivlepingute või lepingutega või nende puudumise korral siseriiklike õigusaktidega.“

Tšehhi õigus

7 Seaduse nr 65/1965 tööseadustiku kohta (zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce) 31. detsembrini 2006 kehtinud redaktsiooni §-s 83 oli sätestatud:

„(1) Tööaeg on aeg, mil töötaja peab tööandjale tööd tegema.

(2) Puhkeaeg on aeg, mis ei ole tööaeg.

[...]

(5) Valveaeg on aeg, mil töötaja on vastavalt oma töölepingule valmis täitma võimalikke tööülesandeid, mida tuleb tungiva vajaduse korral teha väljaspool tema vahetuse töögraafikut.

[...]“.

8 Selle seaduse §-s 89 „Vaheajad“ oli sätestatud:

„(1) Tööandja on kohustatud andma töötajale hiljemalt pärast 6tunnist pidevat töötamist vähemalt 30minutise söögi- ja puhkepausi; alaealistele võimaldatakse see paus hiljemalt pärast 4 ja poole tunnist pidevat töötamist. Kui töö katkestamine ei ole võimalik, tagatakse töötajale tööd katkestamata piisav söögi- ja puhkeaeg; alaealistele võimaldatakse esimeses lauses osutatud söögi- ja puhkepaus alati.

(2) Tööandja võib piisava söögipausi pikkuse kindlaks määrata, olles pidanud nõu pädeva ametiühinguga.

(3) Tööandja määrab nende pauside alguse ja lõpu kindlaks, olles pidanud nõu pädeva ametiühinguga.

(4) Söögi- ja puhkepause ei anta tööaja alguses ega lõpus.

(5) Võimaldatud söögi- ja puhkepause tööaja hulka ei arvata.“

- 9 Need sätted tunnistati kehtetuks ja asendati seadusega nr 262/2006 tööseadustiku kohta (zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce), mis jõustus 1. jaanuaril 2007. Selle seaduse §-s 78 on sätestatud:

„(1) Töö- ja puhkeaega reguleerivates sätetes kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) *tööaeg* – aeg, mil töötaja peab oma tööandjale tööd tegema, ja aeg, mil töötaja on töökohal valmis tööülesandeid täitma, alludes tööandja juhistele;

[...]

- h) *valveaeg* – aeg, mil töötaja on vastavalt oma töölepingule valmis täitma võimalikke tööülesandeid, mida tuleb tungiva vajaduse korral teha väljaspool tema vahetuse töögraafikut. Valveaeg võib toimuda muus kui tööandja asukohas üksnes kokkuleppel töötajaga;

[...]“.

- 10 Vaheaja ja ohutuspausi kohta on selle seaduse §-s 88 täpsustatud:

„(1) Tööandja on kohustatud andma töötajale hiljemalt pärast 6tunnist pidevat töötamist vähemalt 30minutilise söögi- ja puhkepausi; alaealistele töötajatele võimaldatakse selline paus hiljemalt pärast 4 ja poole tunnist pidevat töötamist. Kui töö katkestamine ei ole võimalik, tagatakse töötajale teenuse osutamist või töö tegemist katkestamata piisav söögi- ja puhkeaeg; see aeg arvatakse tööaja hulka. Alaealistele töötajatele võimaldatakse esimeses lauses osutatud söögi- ja puhkepaus alati.

(2) Kui söögi- ja puhkepausi on vaja anda mitmes osas, peab üks selline osa olema vähemalt 15 minuti pikkune. [...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 11 Novembrist 2005 kuni detsembrini 2008 töötas XR ettevõtte tuletõrjuna DPP juures.
- 12 XR töötas vahetustega, mille hulka kuulusid päevane vahetus ajavahemikus 6.45–19.00 ja öine vahetus ajavahemikus 18.45–7.00. Tema igapäevane tööaeg sisaldas kahte 30minutilist söögi- ja puhkepausi.
- 13 Kella 6.30 ja 13.30 vahel võis XR käia oma töökohast 200 meetri kaugusel tehase sööklas tingimusel, et tal on kaasas raadiotelefon, millega teda vajaduse korral teavitati, kui tuletõrjeauto tuli talle 2 minuti jooksul tehase söökla ette järele. Lisaks oli depoos, kus XR töötas, ruum, kus sai toitu valmistada, kui tehase söökla oli suletud.
- 14 Vaheajad arvati XRi tööaja hulka vaid siis, kui nende ajal tuli minna väljakutsele. Katkestamata vaheaegade eest seetõttu töötasu ei makstud.
- 15 XR vaidlustas selle töötasu arvutamise meetodi. Võttes arvesse, et vaheajad, isegi kui neid ei katkestata, kuuluvad tööaja hulka, nõudis ta töötasu maksmist summas 95 335 Tšehhi krooni koos viivisega, millele tal oli põhikohtuasjas kõne all olev alavahemikul enda hinnangul õigus 2 igapäevase vaheaja eest, mida töötasu arvutamisel arvesse ei olnud võetud.

- 16 Esimeses kohtuastmes rahuldas eelotsusetaotluse esitanud Obvodní soud pro Prahu 9 (Praha 9. piirkonna kohus, Tšehhi Vabariik) XRI nõude 14. septembri 2016. aasta otsusega, mis jäeti apellatsioonistmes 22. märtsi 2017. aasta otsusega muutmata.
- 17 DPP esitas nende otsuste peale kassatsioonkaebuse Nejvyšší soudile (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus), kes need oma 12. juuni 2018. aasta otsusega tühistas. See kohus leidis asjakohase riigisisese õiguse alusel, et kuigi vaheaegade katkestamine väljakutsega ei ole küll välistatud, on need katkestused üksnes juhuslikud ja ettenägematud, mistõttu ei saa neid pidada tavapäraste tökohustuste täitmise osaks. Seega ei saa vaheaegu selle kohtu arvates põhimõtteliselt tööajaks pidada.
- 18 Nii saatis Nejvyšší soud (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) kohtuasja eelotsusetaotluse esitanud kohtule uueks sisuliseks lahendamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et riigisiseste menetlusnormide kohaselt on Nejvyšší soudu (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) õiguslik hinnang talle siduv.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et tingimused, milles XR-l tuli pause kasutada, võivad viia nende kvalifitseerimiseni „tööajana“ direktiivi 2003/88 artikli 2 tähenduses.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Obvodní soud pro Prahu 9 (Praha 9. piirkonna kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas vaheaega, mille vältel peab töötaja olema kiiresti väljakutsele minekuks tööandjale 2 minuti jooksul kättesaadav, tuleb käsitada „tööajana“ direktiivi [2003/88] artikli 2 tähenduses?
2. Kas [esimese] küsimuse hindamist mõjutab see, et [pausi] katkestamist kiiresti väljakutsele minekuks tuleb ette vaid juhuslikult ja ettenägematult, [ja] asjakohasel juhul see, kui sageli selliseid katkestusi esineb?
3. Kas esimese astme kohus võib juhul, kui kõrgema astme kohus on tema otsuse tühistanud ja talle [uueks sisuliseks lahendamiseks] saatnud, jätta järgimata kõrgema astme kohtu õigusliku [hinnangu], mis on esimese astme kohtule kohustuslik, kui [see hinnang] on vastuolus liidu õigusega?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

- 21 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et töötajale tema igapäevasel tööajal antud vaheaeg, mille vältel ta peab olema vajaduse korral valmis 2 minuti jooksul väljakutsele minema, on selle sätte mõttes „tööaeg“ või „puhkeaeg“, ning kas seda mõjutab väljakutsete juhuslikkus, ettenägematus või toimumise sagedus.
- 22 Kõigepealt tuleb märkida, et põhikohtuasi puudutab töötasu, mida töötajal on väidetavalt õigus tööpäeva jooksul tehtud vaheaegade eest saada.

- 23 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb aga, et kui direktiivi 2003/88 artikli 7 lõikes 1 sätestatud tasustatud põhipuhkuse erijuhtum välja arvata, reguleerib kõnealune direktiiv üksnes tööaja korralduse teatavaid aspekte, et kaitsta töötajate ohutust ja tervist, mistõttu reeglina ei kohaldata selle sätteid töötajate tasustamisele (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 24 Nagu märgib ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, sõltub vaheaegade töötasu küsimus põhikohtuasjas samas sellest, kas need ajavahemikud kvalifitseeritakse direktiivi 2003/88 tähenduses „tööajaks“ või „puhkeajaks“, mistõttu tuleb vastata seda kvalifikatsiooni puudutavatele küsimustele.
- 25 Selleks tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2003/88 artikli 2 punktis 1 on määratletud mõiste „tööaeg“ kui „iga ajavahemik, mille jooksul töötaja teeb tööd, on tööandja käsutuses ning tegutseb või täidab oma kohustusi kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja/või tavadega“. Sama direktiivi artikli 2 punktis 2 määratletakse mõiste „puhkeaeg“ eituse kaudu kui iga ajavahemik, mis ei ole tööaeg.
- 26 Direktiivi 2003/88 teises peatükis on muu hulgas sätestatud „minimaalsed puhkeajad“. Lisaks igapäevasele ja iganädalasele puhkeajale näeb selle peatüki artikkel 4 ette „vaheaajad“, millele on õigus igal töötajal, kelle tööpäeva pikkus ületab 6 tundi ja mille üksikasjad, kaasa arvatud kestuse ja lubamise tingimused, kehtestatakse kas tööturu osapoolte vaheliste lepingutega või nende puudumise korral riigisiseste õigusaktidega.
- 27 Antud juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et XRI tema töökohal vaheaegade vältel ei asendatud ja tal oli kaasas vastuvõtja, et teda saaks teavitada, kui ta peab oma pausi kiiresti väljakutsele minekuks katkestama. Järelikult oli põhikohtuasja hageja oma pauside ajal valves, mille mõiste hõlmab üldiselt kõiki ajavahemikke, mille jooksul töötaja jääb tööandja käsutusse, et ta oleks võimeline tööandja palve peale tööülesannet täitma (vt selle kohta 9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 2).
- 28 Siinkohal peab meelde tuletama, et mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“ on teineteist välistavad. Töötaja valveperiood tuleb seega kvalifitseerida kas „tööajaks“ või „puhkeajaks“ direktiivi 2003/88 tähenduses, kuna direktiivis vahepealset kategooriat ette nähtud ei ole (vt selle kohta 9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Lisaks on mõisted „tööaeg“ ja „puhkeaeg“ liidu õiguse mõisted, mis tuleb määratleda vastavalt objektiivsetele kriteeriumidele, lähtudes direktiivi 2003/88 ülesehitusest ja eesmärgist. Vaid selline autonoomne tõlgendamine saab tagada selle direktiivi täieliku toime ja nende mõistete ühetaolise kohaldamise kõigis liikmesriikides (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Mis puudutab täpsemalt valveperioode, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et ajavahemik, mille jooksul töötaja tegelikult oma tööandja heaks ei tööta, ei ole direktiivi 2003/88 kohaldamisel tingimata „puhkeaeg“ (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 32).

- 31 Nii on Euroopa Kohus ühelt poolt otsustanud seoses valveperioodidega töökohas, mis ei lange kokku töötaja elukohaga, et direktiivi 2003/88 tähenduses mõistet „tööaeg“ iseloomustavate tunnuste olemasolu hindamisel on otsustavaks teguriks see, et töötajalt nõutakse viibimist tööandja määratud töökohas ning et ta on seal tööandjale kättesaadav, et olla vajaduse korral kohe valmis oma tööülesannete täitmisele asuma (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 32 Euroopa Kohus leidis, et sellise valveperioodi jooksul peab töötaja, kellel tuleb püsida oma töökohas oma tööandja vahetus käsutuses, viibima eemal oma sotsiaalsest keskkonnast ja perekonnast ning tal on vähem vabadust oma ajaga ümber käia kui siis, kui tema tööalaseid teeneid ei vajata. Järelikult tuleb seda ajavahemikku täies ulatuses kvalifitseerida „tööajaks“ direktiivi 2003/88 tähenduses, olenemata töötaja poolt sellel ajavahemikul tegelikult tehtud tööst (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Teiselt poolt on Euroopa Kohus otsustanud, et valveperioodidel väljakutsevalve raames, see tähendab ajavahemikul, mil töötaja jääb tööandja käsutusse, et ta oleks võimeline tööandja palve peale tööülesannet täitma, ilma et ta oleks kohustatud püsima oma töökohas, tuleb see aeg täies ulatuses samuti kvalifitseerida „tööajaks“ direktiivi 2003/88 tähenduses, kui arvestades töötajale pandud piirangute objektiivset ja väga olulist mõju tema võimalustele tegeleda oma isiklike ja sotsiaalsete huvidega, erineb see ajavahemikust, mille jooksul töötaja peab üksnes olema tööandja käsutuses, et tööandja saaks temaga ühendust võtta (vt selle kohta 9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Sellest tuleneb, et mõiste „tööaeg“ direktiivi 2003/88 tähenduses laieneb valveperioodidele täies ulatuses, kaasa arvatud valveperioodidele väljakutsevalve raames, mille jooksul on töötajale seatud piirangud sellised, et need mõjutavad objektiivselt ja väga oluliselt töötaja võimalust sel ajavahemikul vabalt kasutada aega, mille jooksul tema tööalaseid teeneid ei vajata, ja pühendada see aeg oma isiklikele huvidele (vt selle kohta 9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 37).
- 35 Täpsemalt on Euroopa Kohus märkinud, et valveperiood, mille jooksul töötaja võib – võttes arvesse mõistlikku aega, mis talle on antud, et asuda täitma oma tööülesandeid – kavandada oma isiklike ja sotsiaalseid tegevusi, ei ole *a priori* „tööaeg“ direktiivi 2003/88 tähenduses. Seevastu valveperioodi, mille jooksul töötajale ette nähtud aeg tööle asumiseks on üksnes mõned minutid, tuleb põhimõtteliselt pidada täies ulatuses „tööajaks“ selle direktiivi tähenduses, kuna viimasel juhul tegelikult pärsitakse oluliselt töötaja tahet kavandada mis tahes vabaajategevust, isegi lühiajalist (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 48).
- 36 Nagu Euroopa Kohus on rõhutanud, tuleb sellise reageerimisaja mõju hinnata siiski konkreetse analüüsi tulemusel, kus on vajaduse korral võetud arvesse muid piiranguid, mis on töötajale seatud, nagu ka talle tema valveperioodil antud soodustusi (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 49).

- 37 Praegusel juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama, kas kõiki tähtsust omavaid asjaolusid arvestades kitsendas see piirang, millele XR oma puhkepauside ajal pidi alluma ja mis tulenes vajadusest olla valmis kahe minuti jooksul väljakutsele minema, objektiivselt ja väga oluliselt selle töötaja võimalusi kasutada oma aega vabalt enda valitud tegevuste jaoks.
- 38 Võttes arvesse DPP ja Euroopa Komisjoni kirjalikes seisukohtades esitatud vastuväiteid, tuleb esiteks märkida, et kaalutlusruum, mille direktiivi 2003/88 artikkel 4 liikmesriikidele puhkepausi üksikasjade, kaasa arvatud kestuse ja selle lubamise tingimuste kehtestamiseks annab, ei ole asjakohane põhikohtuasjas kõne all olevate ajavahemike direktiivi 2003/88 artikli 2 tähenduses „tööajana“ või „puhkeajana“ kvalifitseerimisel, sest need on liidu õiguse autonoomsed mõisted, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 29 juba märgitud.
- 39 Kuna eelotsusetaotlusest nähtub samas, et XR-le antud vaheaegad olid lühikesed, nimelt 30 minuti pikkused, ei pea eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsides, kas piirangud, millele XR sel ajal pidi alluma, piirasid objektiivselt ja väga oluliselt selle töötaja võimalusi puhata ja kasutada oma aega enda valitud tegevuste jaoks, võtma arvesse nende võimaluste selliseid piiranguid, mis oleksid igal juhul olemas olnud, sest need tulenevad vältimatult iga pausi 30minutisest pikkusest ega olene piirangutest, mis kaasnevad tema kohustusega olla vajaduse korral valmis 2 minuti jooksul väljakutsele minema.
- 40 Teiseks, mis puudutab seda, et vaheaegade katkestused on juhuslikud ja ettenägematud, on Euroopa Kohus juba otsustanud, et asjaolu, et keskmiselt nõutakse töötajalt valveperioodide jooksul sekkumist harva, ei saa viia selleni, et neid ajavahemikke loetakse „puhkeajaks“ direktiivi 2003/88 artikli 2 punkti 2 tähenduses, kui töötajale antud aeg oma tööülesannete täitma asumiseks avaldab sellist mõju, mis on piisav, et piirata objektiivselt ja väga oluliselt tema võimalust kasutada nende ajavahemike jooksul vabalt aega, millal tema tööalaseid teeneid ei vajata (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 54).
- 41 Sellega seoses tuleb lisada, et vaheaegade võimalike katkestuste ettenägematusel võib olla täiendav piirav mõju töötaja võimalusele seda aega vabalt kasutada. Nimelt võib sellest tulenev ebakindlus hoida seda töötajat pidevas valvelolekus.
- 42 Viimaks tasub meelde tuletada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 23 viidatud kohtupraktika kohaselt ei kuulu töötajate valveperioodide eest tasustamise viis mitte direktiivi 2003/88, vaid asjakohaste riigisiseste õigusnormide kohaldamisalasse. Järelikult ei ole selle direktiiviga vastuolus, kui kohaldatakse liikmesriigi õigusnorme, kollektiivlepingut või tööandja otsust, millega on valveteenistuse tasustamiseks erinevalt arvesse võetud ajavahemikke, mille jooksul tegelikult tööd tehti, ja ajavahemikke, mille jooksul mingit tööd tegelikult ei tehtud, isegi kui neid ajavahemikke tuleb selle direktiivi kohaldamisel täies ulatuses pidada „tööajaks“ (9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Radiotelevizija Slovenija (väljakutsevalve kaugemates piirkondades), C-344/19, EU:C:2021:182, punkt 58).
- 43 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2003/88 artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et selle sätte tähenduses kuulub „tööaja“ hulka töötajale tema igapäevasel tööajal antud vaheaeg, mille vältel ta peab olema vajaduse korral valmis 2 minuti jooksul väljakutsele minema, kui kõigi asjasse puutuvate asjaolude igakülgsest hindamisest tuleneb, et sellele töötajale seatud piirangud mõjutavad objektiivselt ja väga oluliselt tema võimalust sel ajavahemikul vabalt kasutada aega, mille kestel tema tööalaseid teeneid ei vajata, ja pühendada see aeg oma isiklikele huvidele.

Kolmas küsimus

- 44 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui liikmesriigi kohus, kes teeb otsuse pärast seda, kui kõrgema astme kohus on tema otsuse tühistanud, on riigisisest menetlusõigusest tulenevalt seotud selle kõrgema astme kohtu õiguslike hinnangutega, kui need hinnangud ei ole liidu õigusega kooskõlas.
- 45 Tuleb meenutada, et liidu õiguse esimuse põhimõtte kohaselt on liikmesriigi kohtul, kes on kutsutud oma pädevuse piires kohaldama liidu õigusnorme – juhul, kui riigisiseseid õigusnorme ei saa tõlgendada kooskõlas liidu õiguse nõuetega –, kohustus tagada liidu õigusnormide täielik õigusmõju, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata riigisisese õigusakti sätte, mis on vastuolus liidu õigusega, isegi kui see säte on vastu võetud hiljem, ja sel kohtul ei ole vaja taotleda või oodata niisuguse sätte eelnevat kõrvaldamist seadusandlike või muude põhiseaduslike vahenditega (24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Sellega seoses on liikmesriigi kohus, kes on kasutanud ELTL artikli 267 teise lõiguga antud pädevust, põhikohtuasja lahendamisel seotud tõlgendusega, mille Euroopa Kohus on kõnealustele sätetele andnud, ning peab vajaduse korral kalduma kõrvale kõrgema kohtu hinnangutest, kui ta leiab viidatud tõlgenduse alusel, et need ei ole kooskõlas liidu õigusega (5. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, punkt 30).
- 47 Sellistel asjaoludel hõlmab liidu õiguse tõlgenduse täieliku õigusmõju tagamise nõue liikmesriigi kohtute kohustust vajaduse korral muuta väljakujunenud kohtupraktikat, kui see põhineb riigisisese õiguse tõlgendusel, mis ei ole kooskõlas liidu õigusega (5. juuli 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 48 Sellest järeldub, et käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kohustus tagada ELTL artikli 267 täielik õigusmõju, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata riigisisest menetlusnormid, mis kohustavad teda kohaldama riigisisest õigust nii, nagu seda tõlgendab Nejvyšší soud (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus), kui see tõlgendus ei ole liidu õigusega kooskõlas.
- 49 Eeltoodut arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi kohus, kes teeb otsuse pärast seda, kui kõrgema astme kohus on tema otsuse tühistanud, on riigisisese menetlusõiguse kohaselt selle kõrgema astme kohtu õiguslike hinnangutega seotud, kui need hinnangud ei ole liidu õigusega kooskõlas.

Kohtukulud

- 50 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta artiklit 2 tuleb tõlgendada nii, et selle sätte tähenduses kuulub „tööaja“ hulka töötajale tema igapäevasel tööajal antud vaheaeg, mille vältel ta peab olema vajaduse korral valmis 2 minuti jooksul väljakutsele minema, kui kõigi asjasse puutuvate asjaolude igakülgsest hindamisest tuleneb, et sellele töötajale seatud piirangud mõjutavad objektiivselt ja väga oluliselt tema võimalust sel ajavahemikul vabalt kasutada aega, mille kestel tema tööalaseid teeneid ei vajata, ja pühendada see aeg oma isiklikele huvidele.
2. Liidu õiguse esimuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi kohus, kes teeb otsuse pärast seda, kui kõrgema astme kohus on tema otsuse tühistanud, on riigisisese menetlusõiguse kohaselt selle kõrgema astme kohtu õiguslike hinnangutega seotud, kui need hinnangud ei ole liidu õigusega kooskõlas.

Allkirjad